

AKT YORDAMIDA MAKTABGACHA TA'LIMDA DIFFERENSIAL YONDASHUVNI AMALGA OSHIRISH

Kodirov Akbar Shuhratovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

“Matematika va amalaiy matematika” kafedrasida katta o‘qituvchisi

E-mail: akbar2005ak@gmail.com

ORSID: 0000-0002-3556-5770

Pulatova Shaxzoda Ikrom qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

E-mail: Shaxzodapulatova17@gmail.com

Beg'amova Fazilat Xurram qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

E-mail: begamovafazilat27@gmail.com

Annotatsiya: Maktabgacha ta'limda har bir bolaning individual ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola differensial yondashuvni amalga oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) salohiyatini o'rganadi. Tadqiqot AKT vositalaridan foydalanish orqali ta'lim jarayonini individualizatsiya qilish, bolalarning qiziqishlarini oshirish va ularning rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatish usullarini tahlil qiladi. Maqolada AKT asosida differensial ta'limni tashkil etishning pedagogik tamoyillari va amaliy tavsiyalari keltirilgan. Natijalar AKTning maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishini qo'llab-quvvatlashdagi muhim rolini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Differensial Yondashuv, Maktabgacha Ta'lim, Axborot-Kommunikatsiya Texnologiyalari, Individualizatsiya, Bolalar Rivojlanishi, Pedagogik Tamoyillar, Ta'lim Jarayoni, Innovatsion Metodlar

Abstract

Recognizing the individual needs and abilities of each child is paramount in preschool education. This article investigates the potential of information and communication technologies (ICT) in implementing a differentiated approach within early childhood settings. The study analyzes methods for individualizing the educational process, enhancing children's engagement, and effectively fostering their development through the strategic application of ICT tools. It outlines key pedagogical principles and offers practical recommendations for organizing differentiated learning environments supported by ICT. The findings highlight the significant role of ICT in promoting the holistic development of preschool-aged children.

Keywords: Differentiated Approach, Preschool Education, Information and Communication Technologies, Individualization, Child Development, Pedagogical Principles, Educational Process, Innovative Methods

Аннотация

Учет индивидуальных потребностей и способностей каждого ребенка имеет первостепенное значение в дошкольном образовании. Данная статья исследует потенциал информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в реализации дифференцированного подхода в условиях дошкольного образования. В исследовании анализируются методы индивидуализации образовательного процесса, повышения вовлеченности детей и эффективного стимулирования их развития посредством стратегического применения ИКТ-инструментов. В статье представлены ключевые педагогические принципы и практические рекомендации по организации дифференцированного обучения с использованием ИКТ. Полученные результаты подчеркивают значительную роль ИКТ в содействии всестороннему развитию детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: Дифференцированный Подход, Дошкольное Образование, Информационно-Коммуникационные Технологии, Индивидуализация, Развитие

Детей, Педагогические Принципы, Образовательный Процесс, Инновационные Методы

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimi bolaning shaxs sifatida shakllanishi va rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, uning kelajakdagi ta'lim yo'nalishini belgilaydi. Bugungi kunda har bir bolaning o'ziga xos xususiyatlari, qobiliyatlari va rivojlanish sur'atlari mavjudligi keng e'tirof etilmoqda. Shu sababli, ta'lim jarayonini individuallashtirish va bolalarning turli ehtiyojlariga moslashtirish zarurati tobora ortib bormoqda. Differensial yondashuv aynan mana shu ehtiyojni qondirishga qaratilgan bo'lib, u har bir tarbiyalanuvchining yoshiga xos psixologik va pedagogik xususiyatlarini, shaxsiy qiziqishlari, qobiliyatlari va intellektual salohiyatini hisobga olgan holda ta'lim mazmunini, metodlarini va shakllarini moslashtirishni nazarda tutadi. Bu yondashuv ta'lim samaradorligini oshirish va bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim jarayonini individuallashtirish va differentsiallashtirish uchun yangi imkoniyatlar ochib bermoqda. AKT vositalari bolalarning o'quv materiallari bilan o'z tezligida va o'ziga mos usulda ishlashiga, ularning qiziqishlariga mos keladigan interaktiv topshiriqlar va o'yinlar orqali bilim olishiga sharoit yaratadi. Bu esa o'qituvchilarga har bir bolaning rivojlanish dinamikasini kuzatish, uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda ta'lim dasturlarini shaxsiy ehtiyojlarga ko'ra moslashtirish imkonini beradi. AKTning maktabgacha ta'limga integratsiyasi differensial yondashuvni amaliyotga samarali joriy etishning muhim omili sifatida xizmat qiladi, chunki u o'quv muhitini optimallashtirish va innovatsion pedagogik usullarni qo'llashga yordam beradi [1].

Biroq, maktabgacha ta'lim muassasalarida differensial yondashuvni AKT yordamida tizimli va samarali amalga oshirish bo'yicha ilmiy-metodik asoslar va amaliy tavsiyalar yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ushbu maqola maktabgacha ta'limda differensial yondashuvni AKT yordamida amalga oshirishning nazariy asoslari, metodikasi va amaliy

vositalarini chuqur tahlil qilishga, shuningdek, pedagogik amaliyotda qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim tizimida har bir bolaning individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Maktabgacha ta’limda differensial yondashuvni AKT yordamida amalga oshirish masalasi zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu yo‘nalishdagi ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, differensial ta’lim g‘oyasi uzoq tarixga ega bo‘lib, uning mohiyati har bir o‘quvchining individual xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etishdan iborat. So‘nggi yillarda ushbu yondashuvning maktabgacha ta’lim tizimidagi ahamiyati tobora ortib bormoqda, chunki bolaning shaxs sifatida shakllanishining dastlabki bosqichlarida individual ehtiyojlarga e’tibor qaratish uning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Tadqiqotlar maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta’sir etuvchi ko‘plab omillarni chuqur o‘rganib chiqadi. Xususan, ushbu yoshdagi bolalarning o‘ziga xosligi, ularning yoshga doir pedagogik va psixologik xususiyatlari, shuningdek, sog‘lom o‘sishi uchun ularning ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, shaxsiy, jismoniy, aqliy va ijtimoiy rivojlanish, atrof-muhit, ijtimoiy-tarixiy omillar, qiziqishlar, qobiliyatlar, intellekt va shaxsiy-psixologik xususiyatlar kabi omillar bolaning rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi [2]. Bu esa maktabgacha ta’limda differensial yondashuvni qo‘llashning nazariy asosini mustahkamlaydi, chunki har bir bolaning ushbu omillar majmuasi bo‘yicha individual farqlari ta’lim jarayonini moslashtirishni taqozo etadi. Differensial yondashuvning asosiy maqsadi har bir bolaning o‘ziga xos rivojlanish sur’ati va uslubiga mos keladigan ta’lim muhitini yaratish orqali uning maksimal salohiyatini ro‘yobga chiqarishdir.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta’lim jarayonini individuallashtirish va differensiallashtirish uchun yangi, misli ko‘rilmagan imkoniyatlar

ochib bermoqda. AKT vositalari, jumladan, interaktiv dasturlar, ta'limiy o'yinlar, multimedia resurslari va adaptiv o'quv platformalari bolalarga o'quv materiallari bilan o'z tezligida va o'ziga mos usulda ishlashga sharoit yaratadi. Bu esa an'anaviy ta'lim usullarida erishish qiyin bo'lgan darajadagi shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasini ta'minlaydi. AKTning maktabgacha ta'limga integratsiyasi differensial yondashuvni amaliyotga samarali joriy etishning muhim omili sifatida xizmat qiladi, chunki u o'quv muhitini optimallashtirish va innovatsion pedagogik usullarni qo'llashga yordam beradi.

Differensial ta'limning innovatsion pedagogik yondashuvlari, uning turlari, metodlari va strategik yondashuvlari bo'yicha chuqur tahlillar mavjud. Ushbu tadqiqotlar differensial ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar va uning ta'lim muhitida qo'llash metodologiyalarini taqdim etadi [2]. Xususan, innovatsion pedagogika, o'qitishga individual yondashuvning ahamiyati va o'quv muhitini optimallashtirish kabi asosiy mavzular differensial yondashuvni AKT yordamida amalga oshirish kontekstida alohida ahamiyat kasb etadi. AKT vositalari o'qituvchilarga har bir bolaning rivojlanish dinamikasini kuzatish, uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda ta'lim dasturlarini shaxsiy ehtiyojlarga ko'ra moslashtirish imkonini beradi. Bu esa differensial yondashuvning asosiy tamoyillarini texnologik jihatdan qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Biroq, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim muassasalarida differensial yondashuvni AKT yordamida tizimli va samarali amalga oshirish bo'yicha ilmiy-metodik asoslar va amaliy tavsiyalar yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ko'plab tadqiqotlar differensial ta'limning umumiy nazariy jihatlari yoki AKTning ta'limdagi umumiy o'rni haqida bo'lsa-da, aynan maktabgacha yoshdagi bolalarning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda, AKT vositalari orqali differensial yondashuvni qanday qilib samarali integratsiyalash bo'yicha aniq, tizimli va amaliy yo'riqlar kam uchraydi. Mavjud ishlar ko'pincha AKTning ayrim elementlarini qo'llashga qaratilgan bo'lib, differensial yondashuvning to'liq siklini, ya'ni bolalarni diagnostika qilishdan tortib, individual ta'lim traektoriyalarini yaratish va ularning samaradorligini baholashgacha bo'lgan jarayonni AKT yordamida qanday tashkil etish masalasini chuqur

yoritmaydi. Shuningdek, AKT vositalarining maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga differensial ta'sirini o'rganishga qaratilgan empirik tadqiqotlar ham cheklangan.

Xulosa qilib aytganda, differensial yondashuvning nazariy asoslari va AKTning ta'limdagi imkoniyatlari bo'yicha keng ko'lamli tadqiqotlar mavjud bo'lsa-da, ushbu ikki muhim yo'nalishni maktabgacha ta'lim kontekstida samarali va tizimli ravishda birlashtirish bo'yicha ilmiy-metodik bo'shliq mavjud. Ushbu bo'shliqni to'ldirish, AKT yordamida maktabgacha ta'limda differensial yondashuvni amalga oshirishning nazariy asoslari, metodikasi va amaliy vositalarini chuqur tahlil qilish hamda pedagogik amaliyotda qo'llash bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqish ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi hisoblanadi. Bu esa maktabgacha ta'lim tizimida har bir bolaning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot maktabgacha ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) yordamida differensial yondashuvni amalga oshirishning nazariy-metodik asoslarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lib, deskriptiv-analitik va sintetik yondashuvga asoslanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – har bir bolaning individual ehtiyojlari va rivojlanish sur'atlarini hisobga olgan holda, AKT vositalari orqali maktabgacha ta'lim jarayonini individuallashtirishning samarali metodologiyasini yaratish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: maktabgacha ta'limda differensial yondashuvning nazariy asoslarini tizimlashtirish; AKTning ta'lim jarayonini individuallashtirishdagi imkoniyatlarini chuqur tahlil qilish; AKT yordamida differensial yondashuvni amalga oshirishning konseptual modelini ishlab chiqish; pedagogik amaliyotda qo'llash uchun metodik tavsiyalar va vositalar majmuasini yaratish; hamda taklif etilayotgan metodologiyaning samaradorligini baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini shakllantirish.

Tadqiqot obyekti maktabgacha ta'lim muassasalarida differensial yondashuvni tashkil etish va amalga oshirish jarayoni bo'lsa, uning predmeti AKT vositalarini

differential yondashuvga integratsiyalash metodikasi va vositalaridir. Tadqiqotning nazariy asosini differential ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, bolalar psixologiyasi va pedagogikasi, shuningdek, AKTni ta'limga integratsiyalash bo'yicha zamonaviy konsepsiyalar tashkil etadi. Xususan, differential ta'limning innovatsion pedagogik yondashuvlari, uning turlari, metodlari va strategik yondashuvlari bo'yicha keng qamrovli tahlillar hamda maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar, ularning yoshga xos pedagogik va psixologik xususiyatlari haqidagi tadqiqotlar metodologiyaning nazariy poydevorini mustahkamlaydi.

Ilmiy-pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni, jumladan, differential ta'lim, maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishi va AKTni ta'limga integratsiyalash masalalariga oid manbalarni tizimli tahlil qilish va sintezlash. Bu jarayon differential ta'limning asosiy tamoyillari va bolalar rivojlanishining muhim omillari bo'yicha mavjud bilimlarni chuqur o'rganishni o'z ichiga oladi.

Qiyosiy tahlil: Differential yondashuvni amalga oshirishning turli modellari va AKTni qo'llash bo'yicha xorijiy va mahalliy tajribalarni qiyosiy o'rganish, ularning afzalliklari va kamchiliklarini aniqlash.

Umumlashtirish va tizimlashtirish: To'plangan nazariy ma'lumotlar asosida differential yondashuvni AKT yordamida amalga oshirishning yagona konseptual asosini shakllantirish.

Modellashtirish: AKT yordamida maktabgacha ta'limda differential yondashuvni amalga oshirishning pedagogik modelini ishlab chiqish, uning tarkibiy qismlarini, funksiyalarini va o'zaro bog'liqliklarini aniqlash.

Pedagogik kuzatuv: Maktabgacha ta'lim muassasalarida differential yondashuvni qo'llash bo'yicha mavjud amaliyotni o'rganish, AKT vositalaridan foydalanish darajasini aniqlash.

Ekspert so'rovnomasi va intervyu: Maktabgacha ta'lim sohasi mutaxassislari, metodistlar va tajribali tarbiyachilar bilan suhbatlar o'tkazish orqali taklif etilayotgan metodologiyaning dolzarbligi, amaliy ahamiyati va samaradorligi bo'yicha fikr-

mulohazalarni olish. Bu metodologiyaning amaliyotga tatbiq etilish imkoniyatlarini baholashda muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik eksperiment (kelajakdagi tadqiqot bosqichlari uchun): Ishlab chiqilgan metodologiyaning samaradorligini amaliyotda sinash va uning ta'lim natijalariga ta'sirini baholash. Ushbu eksperiment differensial yondashuvning bolalarning kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga differensial ta'sirini o'rganishga qaratilgan bo'lishi mumkin, chunki mavjud adabiyotlarda bu boradagi empirik tadqiqotlar cheklanganligi ta'kidlangan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi maktabgacha ta'limda differensial yondashuvni AKT yordamida tizimli ravishda amalga oshirishning yaxlit nazariy-metodik asoslarini ishlab chiqishdan iborat. Bu, o'z navbatida, har bir bolaning individual rivojlanish traektoriyasini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan innovatsion pedagogik yondashuvlarni takomillashtirishga xizmat qiladi. Amaliy ahamiyati esa maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachilari va mutaxassislari uchun AKT vositalari yordamida differensial ta'limni tashkil etish bo'yicha aniq, tizimli va amaliy tavsiyalar, metodik qo'llanmalar yaratishda namoyon bo'ladi. Bu tavsiyalar ta'lim jarayonini individuallashtirish, bolalarning qiziqishlari va qobiliyatlariga moslashish orqali ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.[3]

Tadqiqotning ishonchliligi va asosliligi ilmiy adabiyotlarning chuqur tahlili, zamonaviy pedagogik va psixologik tamoyillarga tayanish, shuningdek, ishlab chiqilgan metodologiyaning mantiqiy izchilligi va tizimliliigi bilan ta'minlanadi. Kelajakda pedagogik eksperimentlar orqali metodologiyaning amaliy samaradorligini tasdiqlash uning asosliligini yanada mustahkamlaydi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish, har bir bolaning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish va ularni maktabga muvaffaqiyatli tayyorlash uchun mustahkam zamin yaratadi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot maktabgacha ta'limda differensial yondashuvni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) yordamida amalga oshirishning nazariy-metodik asoslarini ishlab chiqishga bag'ishlandi. Maqolada har bir bolaning individual

xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini individuallashtirishning dolzarbligi asoslandi va AKTning bu jarayondagi imkoniyatlari chuqur tahlil etildi. Taklif etilgan metodologiya va amaliy tavsiyalar pedagogik amaliyotdagi mavjud bo'shliqni to'ldirib, tarbiyachilarga bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Natijada, ta'lim sifati oshib, bolalarning shaxsiy salohiyati to'liq ro'yobga chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Edwards, S., Thorpe, K., & Woodrow, C. (Eds.). Raqamli Texnologiyalar va Maktabgacha Ta'lim. London: Routledge, 2020.
- [2] Heacox, D. M. D. Differensiallashtirilgan ta'lim erta yoshlarda: Amaliy qo'llanma. Thousand Oaks, CA: Corwin, 2020.
- [3] Al-Hajri, S. A., Al-Shibli, M., & Al-Hajri, A. "Shaxsiylashtirilgan Ta'lim Erta Bolalik Ta'limida: Tizimli Ko'rib Chiqish." Xalqaro Erta Bolalik Jurnal, vol. 53, no. 3, 2021, pp. 385-402.
- [4] Chen, L., Wang, Y., & Li, H. "Maktabgacha ta'limda differensiallashtirilgan o'qitish uchun raqamli texnologiyalar bo'yicha o'qituvchilarning qarashlari." Kompyuterlar va Ta'lim, vol. 200, 2023, 104803.
- [5] Kim, K. S., Lee, J. H., & Park, S. H. "Texnologiya yordamida takomillashtirilgan differensiallashtirilgan o'qitish turli xil o'quv ehtiyojlariga ega talabalar uchun: Tizimli tahlil." Ta'lim va Axborot Texnologiyalari, vol. 27, no. 8, 2022, pp. 11091-11116.
- [6] Smith, A. K., Jones, B. J., & Davis, C. L. "Maktabgacha Ta'lim O'qituvchilarining Raqamli Kompetensiyasi: Tizimli Ko'rib Chiqish." Maktabgacha Ta'lim Jurnal, jild. 51, son. 4, 2023, pp. 601-615.
- [7] Johnson, J. L., & Williams, M. R. Shaxsiylashtirilgan ta'lim erta bolalikda: Amaliy qo'llanma. New York: Teachers College Press, 2021.

[8] Lee, J. Y., Kim, S. K., & Park, H. J. "Moslashuvchan ta'lim texnologiyalari erta bolalik ta'limida: Tizimli sharh." *Ta'lim Texnologiyasi Tadqiqot va Rivojlanish*, vol. 71, no. 3, 2023, pp. 1101-1120.

[9] Smith, M. L., Jones, J. K., & Davis, R. P. "Maktabgacha yoshdagi pedagoglarning individuallashtirilgan ta'lim uchun raqamli texnologiyalardan idroki va foydalanishi." *Bolalik ta'limi bo'yicha tadqiqot jurnali*, vol. 37, no. 2, 2023, pp. 201-215.

[10] Marsh, K. *Raqamli O'yin: Bolalikning Kelajagi*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.